

ЛИТЕРАТУРА

1. Арутюнова Н.Д. Дискурс / Н.Д. Арутюнова // Лингвистический энциклопедический словарь. – М.: Советская энциклопедия, 1990. – С.136-137.
2. Асмус Н. Г. Лингвистические особенности виртуального коммуникативного пространства: дис. ... канд. филол. наук: 10.02.19 / Нина Геннадьевна Асмус. – Челябинск, 2005 – 266 с.
3. Горошко Е.И. Лингвистика Интернета: формирование дисциплинарной парадигмы / Е.И. Горошко // Жанры и типы текста в научном и медиийном дискурсе. – Орел: Картуш, 2007. – Вып. 5. – С. 223-237.
4. Горошко Е.И. От психолингвистики 2.0 к психолингвистике 3.0: Quo Vadis? / Е.И. Горошко // Язык и сознание: психолингвистические аспекты. – Сб. ст. – М.: Калуга: Эйдос, 2009. – С. 272-289.
5. Горошко Е.И. Современные интернет-коммуникации: структура и основные характеристики (печати).
6. Иванов Л. Ю. Язык в электронных средствах коммуникации / Л.Ю. Иванов // Культура русской речи. – М.: Флинта – Наука, 2003.
7. Компанцева Л.Ф. Интернет-лингвистика когнитивно-прагматический и лингвокультурологический подходы. Монография / Л.Ф. Компанцева. – Луганск: Знание, 2008. – 528 с.
8. Щипиціна Л.Ю. Комп'ютерно-опосредовання комунікація. Лінгвістичний аспект аналіза. Монографія / Л.Ю. Щипиціна. – М.: КРАСАНД, 2010. – 296 с.
9. Crystal David The scope of Internet linguistics. Paper given online to the American Association for the advancement of Science meeting, February 2005. Интернет-публикация: http://www.davidcrystal.com/DC_articles/Internet2.pdf. (дата обращения 24.05.2011).
10. Crystal David. Internet Linguistics: A Student Guide. Routledge. Taylor & Francis Group. London and New York, 2011. 179 p.
11. Herring S. C. A Faceted Classification Scheme for Computer-Mediated Discourse // Language@Internet. 2007. Nr. 4. Article 1. S. 1-37. Интернет-публикация: <http://www.languageatinternet.de/articles/2007/761> (дата обращения 24.05.2011).

УДК 808.2–085(082)

ОСОБЛИВОСТІ ПРЕЗЕНТАЦІЇ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ В ДРАМАТУРГІЧНОМУ ДИСКУРСІ (НА МАТЕРІАЛІ П'ЄСИ Ю. ЩЕРБАКА «ВІДКРИТТЯ»)

**Ольга Сахарова
(Київ, Україна)**

У статті досліджено спосіб презентації мовної особистості персонажів п'єси через комунікативні стратегії та тактики, характер побудови речень, моделювання мовленнєвих жанрів. Виявлено загальні та специфічні риси мовлення науковців, митців, керівників, що представлені у драматургічному дискурсі Ю. Щербака.

Ключові слова: мовна особистість, драматургічний дискурс.

В статье исследован способ презентации языковой личности персонажей пьесы через коммуникативные стратегии и тактики, характер построения предложений, моделирования речевых жанров. Определены общие и

специфические черты речи ученых, людей искусства, руководителей, представленных в драматургическом дискурсе Ю. Щербака.

Ключевые слова: языковая личность, драматургический дискурс.

In the present article the way of representation of language personality of play's characters through the communicative strategies and tactics, sentences constructions, speech genre modeling is analyzed. General and specific features of scientists', artists', managers' speech in dramatic discourse of Yu. Shcherbak are determined.

Key words: language personality, dramatic discourse.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Популярність проблеми мовної особистості зумовлена не лише принциповою зміною парадигми мовознавчих студій кінця ХХ – початку ХХІ століття, але й універсальністю самого предмета дослідження. Перша причина пояснюється новою хвилею уваги не так до системи мови, як до процесів її функціонування. Мова належить людині, а відтак і вивчати її необхідно з урахуванням людського чинника, завдяки якому її здійснюються функціонування мови [2]. Універсальність зазначеної проблеми виявляється у «розчиненості» питання про «людину, яка говорить» у численних гуманітарних науках. Мовна особистість презентує себе в процесі комунікації, у різних дискурсах, виявляє себе та впливає на формування мовленнєвих жанрів, керується певними мовленнєвими стратегіями та тактиками, є творцем текстів та різних лінгвокультурологічних феноменів. Така багатовимірність зумовлює необхідність вивчення мовної особистості з позицій філософії, мовознавства, соціології та соціолінгвістики, психології та психолінгвістики, когнітології та когнітивної лінгвістики, теорії комунікації, теорії діалогу, теорії дискурсу, лінгвокультурології та багатьох інших наук антропологічної спрямованості. Найвизначніші концепції представлені у працях К. Ажежа [1], Г. Богіна [4], В. Карасика [6], Ю. Карапурова [8], К Седова [10] та ін.. Згодом наука про мовну особистість трансформувалася в окрему галузь – лінгвістичну персонологію [4], що знову передбачає вихід системи досліджень у різні суміжні галузі, зокрема, генологію [5], юридичну лінгвістику [9], дискурсологію [7], [11] тощо.

Аналіз мовної особистості в драматургічному дискурсі в статті ґрунтуються на здобутках психолінгвістичного та дискурсивного напрямів вивчення людини, що говорить.

Психолінгвістичний аспект проблеми, представлений у працях К.Ф.Седова [10], розглядає глибинні установки особистості з точки зору її комунікативної компетенції. Відповідно до налаштування на співрозмовника, науковець виділяє конфліктний, центрований, кооперативний.

У розвідках з дискурсивної персонології мовна особистість розглядається з точки зору комунікативної, когнітивної, лінгвокультурологічної компетенції. Л. М. Синельникова визначає поняття дискурсивна особистість як «комунікативна (інтерактивна) особистість, яка має «комунікативний паспорт» як сукупність індивідуальних комунікативних стратегій та тактик, когнітивних, семіотичних, мотиваційних переваг, що сформувалися в процесах комунікацій» [11, с.45]. Запропонована В.І.Карасиком концепція дискурсивної персонології містить класифікацію комунікативних особистостей на дві великі групи: ті, що тяжіють до одноплановості смислу в спілкуванні або багатоплановості.

Метою статті є вияв особистісних дискурсивних рис дійової особи – людини, що бере участь у вербальній інтеракції.

Виклад основного матеріалу. Матеріалом дослідження слугувала п'еса Ю. Щербака «Відкриття», де відтворюється кілька вимірів професійного дискурсу, в якому втілюються глибинні інтенції мовців-персонажів; їх когнітивні, семіотичні, мотиваційні переваги; індивідуальні комунікативні стратегії та тактики; типові вербалльні реакції, притаманні певним мовним особистостям. Відповідно до паспортизації мовленнєвих жанрів, що формуються в контексті драми, визначаються комунікативна мета, концепції автора та адресата, подійний зміст, фактори комунікативних минулого та майбутнього, мовне втілення [12].

У п'есі йдеться про відкриття вакцини проти грипу професором науково-дослідного інституту Авіловим. Дію об'єднує кілька антиномій: життя інституту / фільм про інститут; науковий / соціальний резонанс відкриття; дія за правилами (за сценарієм) / дія проти правил тощо.

Документальний фільм про відкриття вакцини знімають молодий кінорежисер Владов та кінооператор середнього віку Тумаркін, з діалогу яких і починається дійство:

Тумаркін (захоплено). Я туди зазирнув, екран як у телевізорі – очманіти можна! Марсіанські якісь пейзажі, віруси – отакі!! (Показує руками). Там якийсь бородатий цим хазяйством завідує. Я його питав: які ваші плани? А він каже: збільшиши вірус спочатку до розмірів миши. А потім – зробити його завбільшки з собаку. Тоді нам легше, каже, буде з ним боротися. Його можна тоді бити просто палками. Знімемо? Це тут, поряд. Збільшує в сто тисяч разів.

Владов (махав рукою). Ще чого.

Тумаркін. А інститут можна зняти з вертолітота. Уявляєш, як геніально?

Владов (махав рукою). А..

Тумаркін. Вертоліт дадуть, я домовлюсь.

Владов. Не мороч голову. Ти коли-небудь будеш реалістом? Це тобі що – «Війна і мир»? <...>

Владов <...> (Принюхується). Ти відчуваєш, чим тут пахне?

Тумаркін. Ні... У мене ніс закладений.

Владов. Мене нудить від цього запаху. Це їхні миші. Мільйони білих мишей. Повзають. Тепер вони снитимуться... (Затуляє обличчя руками). Чому я не погодився робити фільм про кондитерську фабрику? Там хоч шоколадом пахне.<...> [13, с. 5-6]

Тумаркін являє собою типову «нестандартну» особистість, когнітивна структура та творча уява якої виразна та красномовна. Це виявляється як на тематичному (здатність побачити приховане, прикрасити його), так і на прагматичному рівнях. Комунікативна мета та фактор комунікативного майбутнього зосередженні на відтворенні неочевидних світів. Експресивне мовлення, що виражається в окличних реченнях, несподіваних епітетах, фіксованих у ремарках тексту невербалльних компонентах, доповнюють колоритний творчий образ. За Е. Берном [3], його мовленнєва поведінка наближена до Дитини. Кінорежисер Владов презентує «стандартну» особистість, що не сприймає фантазію колеги, користується когнітивними та мовленнєвими штампами, негативно сприймає ситуацію спілкування, чому дає буркотливу оцінку.

Поява професора Авілова контрастує з дискурсом представників кіномистецтва:

Стрімко входить Авілов – на ньому білий халат. Разом з ним входять Тетяна Костянтинівна і лаборантка.

Авілов. Почнімо?

Владов. У нас все готове.

Авілов. Де ви будете знімати?

Тумаркін. Я думаю, краще тут. (Показує Авілову місце на фоні фотографії вірусів).

Владов. Ви ознайомились з текстом?

Авілов. Так. Візьміть. (віддає Владову аркуш). Соплі. Я не збираюсь виголошувати ваши текст... Хто його писав?

Владова. Сценарист.

Авілов. Скажу сам. А не сподобається – виріжете. Починаємо? [13, с. 6]

Дієвість, активність, стрімкість (що фіксується у ремарці) прозоро презентують поведінку й мовлення науковця та керівника. Індивідуальність і незалежність позицій, мислення, певна авторитарність, «несценарність» особистості Авілова виявляється у протесті проти нав'язаного тексту, чітких, точних та коротких питаннях, висловлюваннях, експресивних та різких оцінках.

Авілов. Ми вивчаємо грип. Хворобу, епідемії якої регулярно охоплюють земну кулу, вражаючи мільйони людей. По суті справи грип сьогодні можна порівняти хіба що з легеневою чумою середніх віків. Під час кожної епідемії грип збирає похмурий урожай, вбиваючи хворих, знесилених людей з однаковою безжалістю зводячи в могилу старих і новонароджених. Крім того, грип завдає величезних економічних збитків господарству країн усього світу. Ось чому проблема грипу – глобальна проблема...

Його слова перериває чихання освітлювача...

Авілов. На здоров'я.

Освітлювач. Дякую.

Авілов. Але, коли чаєте, юначе, затуляйте рот. Бо ви тут усіх перезаразите. [13, с. 6-7]

Мовлення науковця чітке, логічне, послідовне та конкретне. Йому притаманна також певна експресивність, використання тропів задля увиразнення наукової інформації. Авілов – керівник швидко оцінює все, що знаходиться в полі його зору та дає чіткі оцінки й рекомендацій. Професор відзначається незалежним характером, яскравим та швидким розумом, організованістю, що й фокусується в репліках та висловлюваннях. Найприродніше науковець виявляє себе у мовленнєвих жанрах настанов та інформування.

Його неприйняття сценарію та прихований конфлікт із режисером має подальший дискурсивний розвиток:

Авілов (до Владова). Коли можна буде подивитися фільм?

Владов. Що дивитися? Ми майже нічого не зняли. І все не за сценарієм. У мене не приймуть такого фільму.

Авілов (плескає Владова по плечу). Не рюмсайте. Не вийде один фільм, удастся другий. У мене десять років не виходила вакцина... А сценарій дуже поганий. Скажіть тому, хто писав, що так не можна. Дайте.

Владов дає йому текст. Освітлювачі згортають кабель, виносять апаратуру.

Авілов (читає по папірцю). «Ще студентом-медиком я мріяв створити вакцину, яка б врятувала мільйони людей від грізної небезпеки. Я щасливий, що мої юнацькі мрії збуваються». (Віддає папірець Владову). Це брехня. Замолоду я мріяв не про грип – бо що таке грип? Це банально, суцільний нежжистъ, аспірин... Я хотів бути славнозвісним хірургом, неодмінно нейрохірургом. І що ж? пішов на операцію – і не витримав вигляду крові. Знепритомнів. Типовий слабак, аж самому гайдко було. Довелося йти в мікробіологію. А потім, коли я був уже аспірантом, захворів на грип... Мешкали ми тоді разом з батьками в одній кімнаті. У батька було погано з кров'ю. лейкопенія – це коли мало лейкоцитів. А лейкоцити захищають організм... Батько заразився від мене грипом. Через два дні він помер ... не дочекавшись внуків, ще не дуже старий. А я й донині почиваю себе вбивцею, наче це я винен у його смерті... Якщо наша вакцина виявиться ефективною – а я вірю в це, – я гадаю, що тільки тоді з моєї душі спаде почуття провини.

До розповіді Авілова уважно прислухався Тумаркін [13, с.11-12]

Комунікативне минуле мовця відтворює глибинні інтенції, що знаходяться на перетині одвічних екзистенційних складових: мрій (планів) та реальності. Численні фігури умовчання надають мовленню Авілова певної прихованості, зануреності у власні почуття, а з іншого боку, слугують переходом від однієї теми до іншої (зверхнє ставлення до грипу як хвороби/ справжня професійна мрія; власна хвороба/ як наслідок – хвороба і смерть батька; смерть батька/ об'єктивний та суб'єктивний аналіз факту; глибинний біль/ наукове відкриття як спосіб подолання внутрішньої кризи). Цілісність мовлення складають саме дихотомічні складові як фактори когезії одної теми.

Будь-яке зіткнення з особистістю передбачає пізнання кількох його іпостасей: сuto людської та професійної, що, безперечно, може доповнюватися численними іншими статусами. При цьому перше визначення (сuto людський) може містити найрізноманітніші характеристики. Авілов як дійова особа та мовна особистість розкривається у різних вербальних інтеракціях, що відбуваються у професійному науковому дискурсі, проте презентують численні риси характеру, світогляду, вподобання, комунікативні навички, стратегії та тактики тобто практично всі складові дискурсивної особистості, за Л. М. Синельниковою.

Науковець Авілов, занурений у наукову картину світу, близкучий організатор, не визнає ніяких інших когнітивних реалій, зокрема, мистецтва:

... за стіною виразно виникає melodія 40-ї симфонії Моцарта. <...>

Музика за стіною змовкає.<...>

Повертається лаборантка, а з нею приходить Наталка. Авілов суворо дивиться на Наталку.

Наталка (схильовано). Добрий день. Ви мене кликали?

Авілов. Чому вам заманулося в робочий час концерт влаштовувати?

Наталка. У нас обідня перерва.

Авілов. А ви без галасу не можете перетравлювати Їжу?

Наталка. Це не галас. Це Моцарт.

Авілов. А мені, дівчино, все одно: Моцарт чи «Мишка, Мишка, где твоя улыбка». Непорядок.

<...>

Авілов. Робіть краще науку. Тут не консерваторія, а науково-дослідний інститут. Ідіть.[13, с.9]

Дискурсивна особистість Авілова, яка, до речі, згодом і оцінить брак власної обмеженості, наділена їй почуттям гумору, завдяки чому він вдається до мовленнєвої гри:

Тетяна Костянтинівна. Миколо Івановичу, що це таке? Навіщо ви роздаєте вакцину? У нас і так її обмаль. Цей тип уже ходить і нюхає.

Авілов (думаючи про своє). Просить, що ти вдієш.

Тетяна Костянтинівна (сердито). Просять, усі просять. Знайомі, родичі, знайомі родичів. А потім спробуй у них взяти кров – ні краплини не дадуть.

Авілов. Я завжди дякую богові, що я не директор трикотажної фабрики.

Тетяна Костянтинівна (не розуміючи). Якої фабрики?

Авілов. Тому що у мене в лабораторії всього вісім жінок, а у нього – дві тисячі. І в кожній – настрий [13, с.13-14].

Несподіваний контрастний перехід, що й є одним із провідних прийомів комічного, підхоплює адресат, що остаточно знімає комунікативну напругу.

Близькуче тріо рольових особистостей драматург представляє у комунікативній ситуації, де за рідкісною вакциною до директора інституту (Сердюка) приходить директор автозаводу. Соціальна, економічна ієрархія відводить директорові заводу значно вищий статус, тому науковий керівник відчуває себе особою залежнішою, нижчою за рангом:

Входить Сердюк з директором автозаводу.

Сердюк. Миколо Івановичу, це наш дорогий гость Геннадій Андріанович Большаков, директор автозаводу. Познайомтесь. Завідуючий лабораторією професор Авілов, Тетяна Костянтинівна, його старший науковий співробітник.

Авілов (до Тетяни Костянтинівни). Я вас прошу зайнятися прогнозом. Подзвоніть до інституту кібернетики, вони повинні були зробити всі розрахунки [13, с.14-15].

Урочистість презентації поважної особи Авілов нівелює вирішенням чергових ділових питань, він ігнорує значущість такої події, протиставляючи їй поточні справи.

Сердюк. Так от, Геннадію Андріановичу, у цій лабораторії оця людина зробила відкриття, що увійде в історію світової медичної науки. Згадайте мое слово!

Авілов (сухо). Степан Корнійович, як завжди, захоплюється. Все не так просто. Пошуки ідуть широким фронтом. У Сполучених Штатах, у Франції. Власне, у Франції був запропонований метод селекції вірусу грипу... Наша лабораторія посунулася на міліметр далі... В цьому бере участь дуже багато людей...

Сердюк (перебиває). Ну, це деталі! Справа в тому, що попередня перевірка вакцини дала надзвичайно обнадійливі результати. Тепер ми виходимо на союзне міністерство з проханням дозволити практичну перевірку вакцини Авілова. [13, с.15].

Найсуб'єктивніша категорія реальності представляє дві протилежні картини світу: «авіловську», що базується на аналізі наукової проблеми, та директорську, для якої протокольність є домінуючою моделлю, під яку підтасовуються будь-які факти, згідно з якою «деталями» називається виклад «положення справ».

Тема директора автозаводу поєднує у непримиримості два протилежні світи:

Директор автозаводу. Розумієте, чого я прийшов. Я довідався про вакцину.

I прошу вашої допомоги. Вашої, товаришу Сердюк, і вашої, професоре. Зараз кінець року – найнапруженніший для нас період. Горить річний план. Штурмівщина, заводи-постачальники поспішають віддати свої борги, дорога кожна людина, кожна секунда. І в цей час на заводі починається грип. Вже є перші випадки. В цьому році він якийсь особливо ядуний. Ускладнення, розумієте, почалися. У мене одного конструктора в реанімацію забрали. Нещастя просто. Через кілька днів грип охопить весь завод. Не виключено, що доведеться зупинити головний конвейер. Ви уявляєте, що це таке? Це – зрив планів п'ятирічки, скандал! Прошу вас – від свого імені, від імені всього колективу – дайте нам вакцину. Ми все зробимо, як треба. За один день.

Сердюк. Вакцину ми вам, звичайно, дамо. Але...

Директор автозаводу. Що? Коли треба піти до міністерства – піду.

Сердюк. Ми вам підемо назустріч. Але ѹ ви повинні піти нам назустріч.

Директор автозаводу. Що конкретно?

Сердюк. Ми будуємо новий лабораторний корпус. Теж горимо. Просимо допомогти нам. Це для вас...

Директор автозаводу. Які можуть бути розмови? Чого вам треба?

Сердюк (витягає з внутрішньої кишені аркуші паперу). Насамперед транспорт, труби, деякі дрібниці. Ось список. (Дає його директору автозаводу).

Директор автозаводу. Допоможемо [13, с.15-16].

Презентація мовної особистості директора заводу через опис певного конвейера-виробництва, де не можна втратити людину, не лише апелює до домінуючої ідеологеми СРСР (людина – це гвинтик у великій машині...), але ѹ розкриває ментальні установки керівника, здатного піти на все заради виробничої вигоди. Представлення суті справи здійснюється простими реченнями, в яких чітко фокусується суть проблеми. Звертання моделюється через парцеляцію, що підкреслює його значущість. Експресивності мовлення додають риторичні питання та окличні речення.

Авілов. Боюсь, що я вас розчарую. По-перше, я не дам вакцини доти, доки не буде офіційного дозволу. А по-друге, вакцини дуже мало, і ми збиралися її перевірити в інших колективах – на лікарях, студентах-медиках...

Директор автозаводу (нездоволено, до Сердюка). Слухайте, я бачу, ѹ ви самі ще не домовилися. Хто в ліс, хто по дрови.

Сердюк (лагідно, до Авілова). Миколо Івановичу, я думаю, що в даному випадку ми не будемо формалістами. Дозвіл буде.

<...>

Директор автозаводу виходить. Сердюк повертається до Авілова.

Слухайте! Ви мене без ножа ріжете! Ви знаєте, хто це такий?

Авілов. Бачу.

Сердюк (нервовоходить по сцені). Не будьте дитиною. Треба ж бути хоч трохи дипломатом. Це – сила. Ствол. Він один з тих, хто тримає на своїх плечах небо. Він приходить – сам! Сам приходить до нас, а ви ... ні, Миколо Івановичу, так не можна вести справи. Ми дамо ѹому вакцину. Цього вимагають життєві інтереси нашого інституту. Ви уявляєте – якщо вакцина виявиться ефективною? Та він же нас на руках носитиме, висуне на державну премію, побудує корпус для виготовлення вакцини... Та що там казати!

Авілов (іронічно). А що, як ми завалимось, а це цілком імовірно.

Сердюк. Поки розберуться, що до чого, чи допомогла вакцина, чи ні – міне час. А ми з цього вже витиснемо те, що треба. Уяснили? Треба мислити по-державному! Сміливо! Широко! [13, с.17]

Директор інституту моделює свою керівну політику залежно від соціальної ієрархії, що зумовлює постійне маніпулювання між самоприниженням перед «вищими стовпами» та власне керівництвом підлеглих. Ситуація перетину комунікативного минулого та майбутнього, мовленнєвими та соціальними поведінка ми співрозмовників зумовлює концентрацію жанру психологічного маніпулювання, що виражається через мовленнєві стратегії умовляння, переконання, прохання. Показовою є характеристика директора заводу (це – сила. Стовп. Він один з тих, хто тримає на своїх плечах небо), в якій Сердюк презентує себе як маленька, залежна людина, що не «доросла до неба».

Висновки. Отже, у межах соціально-наукового дискурсу представлені мовні особистості різних типів та рангів.

Серед людей мистецтва є постаті, які знаходяться у постійному творчому пошуку, що виявляється у здатності трансформувати реальність у образи (Тумаркін), та які відтворюють довкілля лише «за сценарієм», а на саме життя у них досить негативні реакції.

Показовою є центральна фігура п'еси – науковець Авілов, мисленню та мовленню якого притаманні чіткість, ясність, безапеляційність, у певних випадках – дотепність, що виявляється у мовній грі. Професійна чесність та відповідальність виявляється у ситуативній мовленнєвій поведінці під час зіткнення з директорами, що виявляється у категоричних репліках, логічному обґрунтуванні ситуації.

Характерними виступають мовні особистості директорів, серед яких «визначніший» поводить себе як хазяйн, незалежно, авторитетно, моделюючи свої прохання – вимоги у чіткій, категоричній формі. Директор науково-дослідного інституту представлений як людина залежна, здатна на будь-які поступки заради «правильної» позиції по відношенню до вищого начальства.

Такі портрети створюються як загальним драматургічним дискурсом, де композиція п'еси відтворює відповідні соціально-психологічні ситуації, фокусуючи як пресу позицію (комунікативне минуле), так і перспективу (комунікативне майбутнє), так і моделюванням мовлення персонажів, де за лексико-граматичною, синтаксичною, прагматичною побудовою яскраво презентується особистість героя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ажеж К. Человек говорящий: Вклад лингвистики в гуманитарные науки: Пер. с фр. / К. Ажеж. – М, 2003. – 304 с.
2. Арутюнова Н.Д. Язык и мир человека / Н. Арутюнова – М., 1999. – 896 с.
3. Берн Э. Люди, которые играют в игры. Игры, в которые играют люди / Э.Берн . – М., 2001. – 374 с.
4. Богин Г. И. Модель языковой личности в ее отношении к разновидностям текстов: Автореф. дис. ... докт. филол. наук. / Г. Богин– Л., 1984. – 31 с.
5. Дементьев В. В. Персонологическая генристика // Жанры речи: Сб. науч. Статей / В. Дементьев. – Саратов: Издательский центр «Наука», 2011. Вып. 7. Жанр и языковая личность.– С. 5-25.
6. Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс / В. Карасик. – Волгоград: Перемена, 2004. – 390 с.

7. Карасик В. И. Дискурсивная персонология / В. Карасик // Язык, коммуникация и социальная среда. Выпуск 7 / В. Карасик.. – Воронеж: Вгу, 2007. – С. 78-86
8. Карапулов Ю.Н. Русский язык и языковая личность / Ю. Карапулов. – М., 1987. – 264с.
9. Наумов В. В. Идентификация личности. Изд.2-е, стереотипное / В. Наумов. – М.: КомКнига, 2007. – 240 с.
10. Седов К.Ф. Дискурс и личность: эволюция коммуникативной компетенции / К. Седов. – М.: Лабиринт, 2004. – 320с.
11. Синельникова Л. Н. Дискурсивная личность как предмет и объект социолингвистики / Л. Синельникова // Лінгвістика №3 (21), Ч. II, 2010. – С. 41-52.
12. Шмелева Т.В.Модель речевого жанра / Т. Шмелева // Жанри речі. – Саратов, 1997. – С.88-98.
13. Ю. Щербак Відкриття. Драма на 2 дії / Ю. Щербак. – К: Мистецтво,1976.– 72 с.

УДК 811.111'42

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ СТРУКТУРНОЇ МОДЕЛІ КОНЦЕПТІВ РОБОТА/WORK В ЕТНІЧНІЙ СВІДОМОСТІ НОСІЙ УКРАЇНСЬКОЇ ТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВ

Ірина Чернишенко
(Кропивницький, Україна)

У статті здійснено порівняльний аналіз змісту концептів РОБОТА/WORK в свідомості носіїв української та англійської мов, запропоновано опис моделі й способів вербалізації концептів на основі когнітивних ознак, що були видокремлені в результаті психолінгвістичного експерименту. Під час аналізу було визначено відмінні й спільні компоненти концептів, які фіксуються в національній мовній свідомості обох етносів.

Ключові слова: концепт РОБОТА, концепт WORK, когнітивна ознака, структура, модель, мовна свідомість.

В статье осуществлен сравнительный анализ содержания концептов РАБОТА/WORK в сознании носителей украинского и английского языков, подано описание модели и способов вербализации концепта на основе когнитивных признаков, выделенных в результате психолингвистического эксперимента. В ходе анализа определены отличительные и общие компоненты концептов, которые фиксируются в национальном языковом сознании двух этносов.

Ключевые слова: концепт РАБОТА, концепт WORK, когнитивный признак, структура, модель, языковое сознание.

The contrastive analysis of the content of concepts РОБОТА/FAMILY in the consciousness of Ukrainian and English speakers is fulfilled in the article. The description of the model and ways of verbalization of the concepts based on the cognitive signs, which were singled out during the psycholinguistic experiment, is proposed. As the results of the analysis the different and common components of the concepts fixed by the national language perception were defined.

Key words: concept WORK, concept РОБОТА, cognitive sign, structure, model, language perception.